

ترجمة وشرح
بُلُوغُ الْمَرْامِ
لِابْنِ حَسْبِ الْعَسْقَلَانِي

BÜLÜĞÜ'L-MERÂM TERCÜMESİ ve ŞERHİ

SELAMET YOLLARI

CİLT 1

ترجمة وشرح
بالمعنى
لابن حجر العسقلاني

BÜLÛĞU'L-MERÂM TERCÜMESİ ve ŞERHİ
SELAMET YOLLARI

CİLT 1

Tercüme ve Şerh
AHMED DAVUDOĞLU

FAZİLET
NEŞRİYAT

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

MUKADDİME

Allahü Zü'l-Celâle sayısız hamd ü senalar; Resûl-i zîşanı Muhammed Mustafa ile Âl ü Ashabına sonsuz salât ü selâmlardan sonra, Davud Ođlu Hasanın oğlu Őu âciz Ahmed der ki:

Bu kitab meŐhûr Hadîs âlimlerinden Mısırlı İbn-i Hacer el-Askalânî'nin “بلوغ المرام من ادلة الاحكام” “*Bülûğul-Merâm min Edilleti'l-Ahkâm*” adlı eserinin Őerhidir. İbn-i Hacer merhum bu kıymetli eserinde her biri İslâm Hukûkuna feyizli birer menba olan hadîsleri birçok sahîh hadîs kitaplarından toplamıŐ bu suretle İslâm Hukukunun Kur'ân-ı Kerîmden sonra mutlak surette ikinci delîlini teŐkil eden Sünnet'ten istinad ettiği bütün delîller bir araya gelmiŐtir. Allah ondan razı olsun.

Bu kıymetli eseri Mađrib Ulemasından Kadı Őerefüddîn el-Hüseyin b. Muhammedü'l-Mađribî ŐerhetmiŐ ve kitabına “البدر التمام” “*el-Bedrü't-tamâm*” adını vermiştir. Fakat mezkûr Şerh uzun olduğu için onu Yemen Ulemâsından Muhammed b. İsmail es-San'ânî kısaltmak ve kendi tarafından bazı mütâlealar ilâve etmek suretiyle yeni bir eser meydana getirmiŐ ve buna “سبل السلام شرح بلوغ المرام” “*Sübülü's-Selâm Őerhu Bülûğul-Merâm*” unvanını vermiştir. Bu zatın hâlâ Yemende hüküm sürmekte olan Zâhiriyye ve Zeydiyye koluna sâlik olduğu zannediliyor. Vâkıa kimseyi taklîd etmez, serbest bir müctehid gibi görünmek istiyorsa da eserinin bazı mahrem yerlerinde farkına varmadan hakîkati sızdırmıŐ ve sezdirmiŐtir. Bu sebeble olacak ki; Hâdiviyye, Kasımiyye, İmâmiyye, Yahya b. Hamza Âl imamları, Őerefüddin ve saire gibi Ehl-i Sünnet Uleması arasında sözü geçmeyen birçok mezhep ve imamları eserinde Ehl-i Sünnet İmamlarıyla birlikte zikretmiŐdir. Bunu gören Allâme Ebu'l-Hayr Nuru'l-Hasan Han, San'ânî'nin eserini ele almıŐ ve aynen onun yaptığı gibi bazı yerlerini kısaltmak, bazı yerlerine lüzumlu gördüğu malûmatı katmak suretiyle yeni bir eser meydana getirmiŐtir. Nûru'l-

Hasan'ın kısalttığı yerler ekseriyetle Ehl-i Sünnet harici mezheb ve kavillerdir. Böylelikle eser bir dereceye kadar tenkih edilmiştir. Nuru'l-Hasan eserine “فتح العلام لشرح بلوغ المرام” “*Fethu'l-Allâm li Şerhi Bulûğu'l-Merâm*” ismini vermiştir. Bunlardan maada “*Bülûğu'l-Merâm*”ın bazı hâşiyeleri de vardır. “*Sübülü's-Selâm*” bundan¹ 29 sene evvel talebeliğim zamanında Mısırdaki Câmiü'l-Ezher'in Şeriat Fakültesinde ders kitabı olarak okutuluyordu. İşittiğime göre hâlâ da okutuluyormuş. Fakir, bundaki nükteye bir parçacık olsun temas etmeden geçemiyeceğim.

19'uncu asrın sonlarına doğru İslâmın düşmanları tarafından müslümanlar arasında bir de “Dinde Islahat” modası (!) sokulmuştu. İslâm dinine düşman olanların bununla neyi kastedtiklerini izaha lüzum yoktur. Fakat ne yazık ki Mısırdaki bazı din âlimleri bu menhus propagandaya, mahiyetini anlamadan âlet olmuşlardır. Bu zevat üç beş günlük dünya hayatında şöhret kazanmak sevdasıyla, caiz midir, değil midir, bakmadan körü körüne düşmanın eline âlet olmuşlar, hatta Mısırdaki Masonluk Locasını kendi elleriyle kurmuşlardır. İddialarının hulâsası şudur: “**Eski müctehidler hata etmişlerdir!.. Müctehidlik sade onların hakkı değildir. Bir parça dînî bilgisi olan herkes ictihad edebilir. Eskiden yazılan eserler sıkıcı ve faidesizdir. Onları yenileştirmelidir. Dini mutlaka zamanın modasına uydurmalıdır..**” Bugünün tabiriyle düpedüz “Dinde Reform”culuk olan bu hareketin serdarları Efganlı Cemâleddin ile Mısırlı talebesi Şeyh Muhammed Abduh'dur.²

¹ Mukaddimenin yazıldığı 1965 yılından

² Buracıkta şunu da arzetmeliyim ki: Şöhretleri yedi iklimi tutan bu zevat hakkında benim gibilerin söz söylemesini, yakıştıramıyanlar vardır. İhtimal naçiz eserimi okuduktan sonra da, aynı fikire sahip olanlar bulunacaktır. Bu hal karşısında bana düşen, söz edenin sade ben olmadığını, benim icraatımın daha ziyade, söylenenleri nakilden ibaret olduğunu beyan ve ispat etmektir.

İmdi derim ki: Sultan Abdülhamîd devrinde İstanbul'a gelen Cemâleddin-i Efgânî'nin bir risalecikten başka telifatı yok ise de, hummalı çalışmalarıyla müslümanları, dinde reforma teşvik ettiği ve bu yüzden Türk ulemâsıyla araları açılarak, İstanbul'dan Mısır'a kaçtığı tevâtüren sabit ve o zamanın matbuatında da müsecceldir. Hatta reform babında şiddet göstermeye taraftar olduğu söylenir. Maamafih eserleri olmadığı için, onunla Şeyh Abduh kadar meşgul olunmamıştır.

Şeyh Abduh'a gelince; bu zat Efgânî'nin en mümtaz tilmizidir. O da üstadı gibi reformcu olmakla beraber, bu hususta şiddet taraftarı değildir. Kendisi iyi bir ediptir. Eserleri vardır. Eserlerinde dinin donuk bir halde bırakılmasını suç sayar. Ve bu suçu eski ulemâya yükler. Dinin neşvünema bulmasını yani zamana uymasını ister. Türkçesi ictihad sevdasındadır. Ve nitekim ictihadları vardır. Fakat maalesef